

Verklaring inzake de belangrijkste ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren

Financiële markt deelnemer: Stichting Algemeen pensioenfonds KLM

Legal Entity Identifier (LEI): 724500EQTOU1N68JMZ57

April 2024

In dit statement geven wij meer informatie over hoe wij omgaan met de identificatie, prioritering, en verwerking van de belangrijkste ongunstige effecten van onze beleggingsbeslissingen.

Dit statement bestaat uit de volgende zes secties:

- A. Samenvatting SFDR statement belangrijkste ongunstige effecten
- B. Beschrijving van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren
- C. Beleid om de belangrijkste ongunstige effecten te identificeren, prioriteren en mitigeren
- D. Engagementbeleid
- E. Referenties naar internationale normen
- F. Historische vergelijking

A. Samenvatting SFDR-statement en belangrijkste ongunstige effecten

Stichting Algemeen pensioenfonds KLM, 724500EQTOU1N68JMZ57 neemt de belangrijkste ongunstige effecten van haar beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren in acht. Dit overzicht is het geconsolideerde overzicht van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren van het pensioenproduct. In de Sustainable Finance Disclosure Regulation (hierna: SFDR) worden duurzaamheidsfactoren gedefinieerd als milieu-, sociale en werknemersaangelegenheden, respect voor mensenrechten, anti-corruptie en anti-omkopingaangelegenheden. Deze belangrijkste ongunstige effecten ook wel 'principle adverse impact' (PAI)-(indicatoren genaamd worden in de deze PAI-verklaring jaarlijks geactualiseerd en vergeleken met het voorgaande jaar.

Deze verklaring over de belangrijkste ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren heeft betrekking op de referentieperiode van 1 januari tot en met 31 december 2023. Stichting Algemeen pensioenfonds KLM neemt deze belangrijkste ongunstige effecten, ook wel 'principle adverse impact' (PAI)indicatoren mee in haar duurzame beleggingsstrategie. Het pensioenfonds heeft voor een aantal PAI-indicatoren concrete targets gedefinieerd, namelijk met betrekking tot broeikasgasemissies, de CO₂-voetafdruk, de UN Global Compact-Principes/OESO-Richtlijnovertradingen en de blootstelling naar controversiële wapens. Onze belangrijkste instrumenten voor duurzaam beleggen (uitsluiting, screening, stemmen en engagement) worden gebruikt om ongunstige effecten te beperken die direct of indirect verband houden met een PAI-indicator.

De belangrijkste ongunstige effecten op het gebied van milieu zijn:

- Broeikasgasemissies

Op het gebied van sociale en werknemersaangelegenheden zijn dit:

- Schenders van de beginselen van de UN Global Compact of van de richtsnoeren van de OESO
- Blootstelling aan controversiële wapens

B. Beschrijving van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren

In onderstaand overzicht staan de belangrijkste ongunstige effecten waar het pensioenfonds rekening mee houdt. Hierin staat aangegeven welke maatregelen het pensioenfonds onderneemt om de ongunstige effecten te beperken. Deze maatregelen bestaan uit de volgende instrumenten: uitsluiten, engagement, stemmen en sturing op CO₂-reductie. Dit overzicht zal in de loop van de tijd worden uitgebreid en aangepast, in lijn met de ontwikkeling van het MVB-Beleid van het pensioenfonds en relevante ontwikkelingen in wet- en regelgeving.

(verplichte) indicatoren voor ondernemingen waarin is belegd				
	Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023	Genomen maatregelen
Broeikasgas Emissies	1 Broeikasgas emissies	Scope 1 broeikasgas emissies (tCO ₂ eq)	230.483	Aandelen Large&midcap stuurt actief op CO ₂ -reductie via een maatwerk klimaatbenchmark met hierin opgenomen een initiële reductie van 50% CO ₂ -intensiteit ten opzichte van december 2019 en vervolgens jaarlijks een reductie van 7%. Stembeleid: Via het stembeleid wordt actief gestuurd op de door het fonds gekozen SDGs (7, 8, 9, 12 en 13). Zo stemt het pensioenfonds op aandeelhoudersvergaderingen voor klimaatresoluties. Engagementbeleid: Het engagementbeleid richt zich specifiek op de door het pensioenfonds gekozen SDGs. De engagement manager is aangesloten bij ClimateAction100+.
		Scope 2 broeikasgas emissies (tCO ₂ eq)	17.798	
		Scope 3 broeikasgas emissies (tCO ₂ eq)	481.969	
		Totale broeikasgas emissie (Scope 1 &2) (tCO ₂ eq)	248.340	
		Totale broeikasgas emissie (Scope 1, 2 & 3) (tCO ₂ eq)	729.548	

	Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023	Genomen maatregelen
Broeikasgas emissies	2 Carbon footprint	Koolstofvoetafdruk (Scope 1&2) (tCO ₂ eq/EUR)	111	<p>Aandelen Large&midcap stuurt actief op CO₂-reductie via een maatwerk klimaatbenchmark met hierin opgenomen een initiële reductie van 50% CO₂-intensiteit ten opzichte van december 2019 en vervolgens jaarlijks een reductie van 7%.</p> <p>Stembeleid: Via het stembeleid wordt actief gestuurd op de door het fonds gekozen SDGs (7, 8, 9 12 en 13). Zo stemt het pensioenfonds op aandeelhoudersvergaderingen voor klimaatresoluties.</p> <p>Engagementbeleid: Het engagementbeleid richt zich specifiek op de door het pensioenfonds gekozen SDGs. De engagement manager is aangesloten bij ClimateAction100+.</p> <p>In 2024 verwacht het pensioenfonds om in meerdere liquide beleggingssubcategorieën klimaatbenchmarks te implementeren.</p>
		Koolstofvoetafdruk (Scope 1,2 & 3) (tCO ₂ eq/EUR)	329	
Broeikasgas emissies	3 Broeikasgas intensiteit van onderliggende portefeuilleholdings	Broeikasgas intensiteit van bedrijven waarin wordt belegd (Scope 1 & 2) (tCO ₂ eq/EURm)	169	
		Broeikasgas intensiteit van bedrijven waarin wordt belegd (Scope 1, 2 & 3) (tCO ₂ eq/EURm)	658	
Broeikasgas emissies	4 Exposure naar ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Aandeel beleggingen actief in de sector fossiele brandstoffen (in %)	7,0%	

	Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023	Genomen maatregelen
	5 Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	Aandeel verbruik van niet-hernieuwbare energie en opwekking van niet-hernieuwbare energie van ondernemingen waarin is belegd, uit niet-hernieuwbare energiebronnen, ten opzichte van hernieuwbare energiebronnen, uitgedrukt als percentage van de totale energiebronnen.	66,9% (consumptie) 18,05% (productie)	Mid 2023 is een privaat infrastructuurmandaat geïmplementeerd. In de kaderstelling is opgenomen dat minimaal 50% van de beleggingen gericht moeten zijn op hernieuwbare energie.

	Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023	Genomen maatregelen
	6 Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten	Energieverbruik in GWh per miljoen EUR aan inkomsten van ondernemingen waarin is belegd, per sector met grote klimaateffecten		<p>Aandelen Large & midcap stuurt actief op CO₂-reductie via een maatwerk klimaatbenchmark met hierin opgenomen een initiële reductie van 50% CO₂-intensiteit ten opzichte van december 2019 en vervolgens jaarlijks een reductie van 7%.</p> <p>Stembeleid: Via het stembeleid wordt actief gestuurd op de door het fonds gekozen SDGs (7, 8, 9 12 en 13). Zo stemt het pensioenfonds op aandeelhoudersvergaderingen voor klimaatresoluties.</p> <p>Engagementbeleid: Het engagementbeleid richt zich specifiek op de door het pensioenfonds gekozen SDGs. De engagement manager is aangesloten bij ClimateAction100+.</p> <p>In 2024 zullen door de geplande implementatie van klimaatbenchmarks, de risico's met betrekking tot deze indicator verder worden gemitigeerd.</p>
		Agricultuur, bouw, visserij (GWh/EURm):	1,06	
		Constructie (GWh/EURm):	0,06	
		Elektriciteit, Gas, Stoom en Air Conditioning (GWh/EURm):	6,00	
		Maak industrie (GWh/EURm):	849	
		Mijnbouw en winning (GWh/EURm):	1,30	
		Vastgoed (GWh/EURm):	0,44	
		Transport en opslag (GWh/EURm):	1,40	
		Water toevoer, verwerking, zuivering (GWh/EURm):	0,8	
		Verkoop, handel en reparatie motorvoertuigen (GWh/EURm):	0,08	

	Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023	Genomen maatregelen
	7. Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden	Aandeel beleggingen in ondernemingen met vestigingen/activiteiten in of bij biodiversiteitsgevoelige gebieden wanneer de activiteiten van die ondernemingen negatieve gevolgen voor die gebieden hebben (in %)	3,81%	<p>Het pensioenfonds stuurt (nog) niet op deze indicator.</p> <p>Acties:</p> <p>Het pensioenfonds heeft de ambitie om in 2024 een biodiversiteitsbeleid op te stellen.</p>
	8. Emissies in water	Door de ondernemingen waarin is belegd veroorzaakte emissies in water (in ton) per miljoen EUR aan beleggingen, uitgedrukt als gewogen gemiddelde ((t/EURm)	0	Geen actieve sturing op deze PAI-indicator.
	9. Aandeel gevaarlijk en radioactief afval	Door de ondernemingen waarin is belegd, geproduceerd gevaarlijk afval en radioactief afval (in ton) per miljoen EUR aan beleggingen, uitgedrukt als gewogen gemiddelde (t/EURm)	0,92	Geen actieve sturing op deze PAI-indicator.
	Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023	Genomen maatregelen

Sociale thema's en blootstelling aan arbeidsmarktomstandigheden	10. Schendingen van de beginselen van de UN Global Compact (UNGC) of van de richtlijnen voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Aandeel beleggingen in ondernemingen die betrokken zijn geweest bij schendingen van de beginselen van de UN Global Compact of van de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen (in %)	0	<p>Het pensioenfonds belegt niet in ondernemingen die betrokken zijn bij de schendingen van de principes zoals opgesteld door de UN Global Compact.</p> <p>Als beheersmaatregel is dit opgenomen in het uitsluitingenbeleid.</p> <p>Het pensioenfonds houdt rekening met de beginselen van de richtlijnen voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).</p> <p>Dit is opgenomen in het due dilligence beleid van het Handboek Manager Selectie & monitoring van onze pensioenuitvoeringsorganisatie Blue Sky Group.</p>
	11. Ontbreken van procedures en compliance-mechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van de UN Global Compact en de OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen	Aandeel beleggingen in ondernemingen zonder een beleid voor het monitoren van de naleving van de beginselen van de UN Global Compact en de OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen of zonder regelingen voor de afhandeling van klachten waarmee schendingen van die VN-beginselen of OESO-richtlijnen kunnen worden aangepakt (in %)	59,05%	Het uitsluitingenbeleid richt zich onder meer op het uitsluiten van bedrijven die de UN Global Compact schenden.

	12. Niet-gecorrigeerde loonkloof tussen mannen en vrouwen	Gemiddelde niet-gecorrigeerde loonkloof tussen mannen en vrouwen bij ondernemingen waarin is belegd (in %)	18,25%	Het pensioenfonds stuurt niet op deze indicator.
	13. Genderdiversiteit Raad van Bestuur van ondernemingen waarin wordt belegd	Gemiddelde verhouding tussen aantal vrouwelijke en mannelijke leden in de raad van bestuur van ondernemingen waarin is belegd, uitgedrukt als percentage van alle leden in de raad van bestuur (in %)	31,19%	<p>Het Stembeleid heeft de volgende richtlijnen opgenomen dat het tegen ('Against') stemt op het gebied van samenstelling van de Raad van Bestuur indien:</p> <p><i>- The board has not disclosed a policy on gender diversity.</i></p> <p><i>- The company being a large/midcap company has not disclosed a gender diversity target.</i></p> <p><i>- The company has not disclosed the proportion of women on the Board, women in senior management positions and female employees in the whole organisation.</i></p>
	14. Blootstelling aan controversiële wapens	Aandeel beleggingen in ondernemingen die zijn betrokken bij de productie of verkoop van controversiële wapens (in %)	0%	<p>Het pensioenfonds belegt niet in ondernemingen die betrokken zijn bij de productie of verkoop van controversiële wapens.</p> <p>Als beheersmaatregel is dit opgenomen in het uitsluitingenbeleid.</p>
Indicatoren voor beleggingen in overheden en supranationale instellingen				

	15. Broeikasgas emissies	Broeikasgas intensiteit van landen waarin is belegd (KtonCO ₂ eq/EURm)	0,22	Het pensioenfonds stuurt niet op deze indicator. De CO ₂ -data omtrent landen is nog in ontwikkeling.
	16. Landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten	Aantal landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten), als bedoeld in internationale verdragen en overeenkomsten, beginselen van de Verenigde Naties en, in voorkomend geval, nationaal recht	Aantal landen: 2 Aantal landen met schendingen van sociale rechten gedeeld door aantal landen waarin is belegd: 4%	<p>Het pensioenfonds belegt niet in staatsleningen en staatsbedrijven die voor meer dan 50% in handen van een staat zijn, die zich schuldig maakt aan mensenrechtenschendingen, schendingen van arbeidsrechten en schendingen op het gebied van anti-corruptie.</p> <p>Dit wordt bepaald aan de hand van een drietal (onafhankelijke) indices:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Freedom House Index (mensenrechten) - Global Rights Index (arbeidsrechten) - Anti-Corruption Index (anti-corruptie) <p>Alle blootstelling van de beleggingsportefeuille naar landen via staatsobligaties of staatsbedrijven voldoen aan de bovenstaande criteria zoals door het pensioenfonds in het landen- en uitsluitingenbeleid is opgesteld. In de eerstvolgende evaluatie van het landenbeleid zal worden onderzocht of een verdere aanscherping van het landenbeleid wenselijk is.</p>
Indicatoren voor beleggingen in vastgoedactiva				

	17. Blootstelling aan fossiele brandstoffen via vastgoedactiva	Aandeel beleggingen in vastgoedactiva die een rol spelen bij het winnen, opslaan, vervoeren of produceren van fossiele brandstoffen	Data niet beschikbaar	De volgende richtlijn is opgesteld voor de private vastgoedportefeuille: 75% van de portefeuille wordt als 'green building' geclassificeerd door GRESB.
	18. Blootstelling aan energie-inefficiënte vastgoedactiva	Aandeel beleggingen in energie-inefficiënte vastgoedactiva	Data niet beschikbaar	De volgende richtlijn is opgesteld voor de private vastgoedportefeuille: 75% van de portefeuille wordt als 'green building' geclassificeerd door GRESB.

(vrijwillige) indicatoren voor ondernemingen waarin is belegd				
	Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023	Genomen maatregelen
Indicatoren voor beleggingen in ondernemingen waarin is belegd				
	Ontbossing	(% betrokken bedrijven in portefeuille)	82,13%	Het percentage geeft weer het aantal onderliggende bedrijven in de beleggingsportefeuille dat nog geen ontbossingsbeleid heeft geïmplementeerd. Ontbossing is een belangrijke veroorzaker van klimaatverandering. Klimaat is een speerpunt voor het pensioenfonds.

				<p>Met onderliggende portefeuillebedrijven wordt voor zogenaamde high risk sectoren een engagement-dialoog gevoerd om hen te bewegen naar het publiceren en implementeren van een beleid op het gebied van het beperken van ontbossing.</p> <p>Het pensioenfonds heeft de ambitie om in 2024 een biodiversiteitsbeleid op te stellen.</p>
Indicatoren voor beleggingen in overheden en supranationale instellingen waarin is belegd				
	Gemiddelde score voor de vrijheid van meningsuiting	(% betrokken bedrijven in portefeuille)	68,88%	<p>Het pensioenfonds heeft in het uitsluitingenbeleid onder meer opgenomen dat landen met de classificatie 'Not Free' uit de Freedom House Index worden uitgesloten.</p> <p>Deze maatregel mitigeert het risico te beleggen in landen waarbij de vrijheid van meningsuiting wordt beperkt.</p>

C. Beleid om de belangrijkste ongunstige effecten te identificeren, prioriteren en mitigeren

Wij houden rekening met duurzaamheidsrisico's, dit zijn risico's op het gebied van milieu, maatschappij en governance. Duurzaamheidsrisico's kunnen namelijk materiele financiële gevolgen hebben voor de beleggingen, zeker op de lange termijn.

Indien wij duurzaamheidsrisico's als materieel beschouwen op basis van kwalitatieve en/of kwantitatieve informatie, stellen wij beheersmaatregelen op. Hiervoor kunnen de volgende instrumenten gebruikt worden: uitsluiten, stemmen, engagement en ESG-integratie.

Het pensioenfonds heeft het thema klimaat als speerpunt benoemd, vanuit de overtuiging dat klimaatrisico's van belang zijn voor beheersing van het risicorendementsprofiel van de portefeuille. Daarnaast zijn impact maken en reputatiemanagement in dit kader belangrijk.

Om de ecologische en/of sociale kenmerken van de pensioenregeling bij te houden worden onderstaande duurzaamheidsindicatoren bijgehouden en in het beleggingsproces geïntegreerd.

Indicator	Ecologische indicator voor ongunstige effecten op de duurzaamheidsfactoren		
	Paramater	Scope	Bron
PAI #2 Carbon footprint	De carbon footprint wordt gemeten voor Scope 1, 2 en 3 (tCO ₂ eq./EURm)	De carbon footprint met de koolstofuitstoot van verschillende portefeuilles waarin het fonds belegt. Hiermee wordt gemeten hoeveel CO2 wordt uitgestoten door de bedrijven waarin het pensioenfonds investeert en hoeveel hiervan aan het fonds kan worden toegeschreven.	Beursgenoteerde bedrijven en bedrijfsobligaties. Morningstar / Sustainalytics

Sociale indicatoren voor ongunstige effecten op de duurzaamheidsfactoren					
Indicator	Parameter		Scope	Bron	
PAI # 10	Schenders van de beginselen van de UN Global Compact of van de richtsnoeren van de OESO	Percentage beleggingen in bedrijven die betrokken zijn geweest bij schendingen van de beginselen van de UN Global Compact of van de richtsnoeren van de OESO	Via de uitsluitingenlijst beleggen wij niet in bedrijven die betrokken zijn bij schendingen van de UN Global Compact of de richtlijnen van de OESO voor multinationale ondernemingen	Beursgenoteerde bedrijven en bedrijfsobligaties	Sustainalytics
PAI # 14	Blootstelling aan controversiële wapens (clustermunitie, anti-persoonsmijnen, chemische wapens, witte fosfor, kernwapens geproduceerd in landen die het non-proliferatieverdrag niet hebben ondertekend.)	Percentage beleggingen in bedrijven die betrokken zijn geweest bij schendingen van de beginselen van de UN Global Compact of van de richtsnoeren van de OESO	Conform het uitsluitingenbeleid wordt er niet belegd in controversiële wapens	Gehele portefeuille	Sustainalytics

D. Engagementbeleid

Onder andere worden de volgende indicatoren voor de belangrijkste ongunstige effecten meegenomen bij engagement:

- Verlagen van de carbon footprint (PAI 2)
- Ondernemingen die betrokken zijn geweest bij de schendingen van de beginselen van de UN Global Compact of van de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen (PAI 10)
- Mogelijke betrokkenheid van ondernemingen rondom controversiële wapens (PAI 14)

E. Referenties naar internationale normen

Het pensioenfonds hanteert de volgende standaarden, principes en richtlijnen voor zijn MVB-Beleid

- UN Global Compact
- UN Principles for Responsible Investment (PRI)
- OECD Guidelines for Multinational Enterprises (OESO-richtlijnen)
- International Corporate Governance Network (ICGN) Global Stewardship Principles en Global Governance Principles
- Impact op UN Sustainable Development Goals (SDG's) wordt meegewogen waar mogelijk

Methodologie voor de naleving van de internationale normen

Om te monitoren of de portefeuillebedrijven waarin belegd is zich houden aan de internationale normen, wordt via de pensioenuitvoeringsorganisatie Blue Sky Group gebruik gemaakt van onafhankelijke ESG-data provider Sustainalytics. Eventuele controverses op het gebied van de vier pijlers (mensenrechten, arbeidsrechten, milieu en anti-corruptie) van de UN Global Compact wordt bijgehouden. In het geval van materiele en/of herhaaldelijke schendingen zal het portefeuillebedrijf worden uitgesloten.

F. Historische vergelijking

Aangezien 2023 het eerste jaar is waarover Stichting PF KLM Algemeen bekend maakt hoe de SFDR-specifieke belangrijkste ongunstige effecten van de beleggingsbeslissingen op de duurzaamheidsfactoren worden aangepakt, is een historische vergelijking op dit moment nog niet beschikbaar. In de verklaring omtrent ongunstige effecten (PAI-statement) die we uiterlijk per 1 juli 2025 zullen publiceren, zal de eerste historische vergelijking van 2023 en 2024 worden weergegeven.